

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Wybrane zagadnienia wymiaru sprawiedliwości
i statusu sędziów w Islandii

dr Małgorzata Babula

Prawa podstawowe
Warszawa 2022

Spis treści

1. Zagadnienia wprowadzające	5
2. Struktura sądownictwa i organy powiązane z wymiarem sprawiedliwości	9
2.1. Uwagi ogólne	9
2.2. Sądy I instancji – sądy okręgowe	9
2.3. Sądy II instancji – Sąd Apelacyjny	12
2.4. Sąd Najwyższy	13
2.5. Sądy specjalne	14
2.5.1. Sąd Stanu	14
2.5.2. Sąd Pracy	15
2.5.3. Sąd Rewizyjny	16
3. Regulacje prawne dotyczące sędziego	18
3.1. Uwagi ogólne	18
3.2. Powoływanie sędziego	18
3.3. Przeniesienie, zawieszenie i usunięcie sędziego z urzędu	20
3.4. Przejście sędziego w stan spoczynku	21
3.5. Gwarancje niezawisłości sędziowskiej i ograniczenia formalnoprawne	21
3.6. Oświadczenia o stanie majątkowym sędziów	23
4. Uwagi końcowe	26
Akty prawne	29
Bibliografia	30
Netografia	32

1. Zagadnienia wprowadzające

Islandzki wymiar sprawiedliwości¹ próżno analizować w oderwaniu od kształtowania się islandzkiej państwowości². Tworzenie podstaw islandzkiego sądownictwa sięga bowiem początków trwałego osadnictwa na wyspie, które datuje się na IX wiek³.

W okresie zasiedlania wyspy, zatem w IX wieku i pierwszych trzech dekadach X wieku, na wyspę zaczęli przybywać osadnicy norwescy, którzy opuszczali ojczyznę w związku z szerokim niezadowoleniem społecznym wynikającym z formy sprawowania rządów przez Haralda Jasnowłosego (zwanego Kłakiem)⁴. W dokumentach historycznych okres ten funkcjonuje jako *landnamstiden*, czyli czas anektowania ziemi⁵. Już wówczas na Islandii powstała pierwsza organizacja państwowa bazująca na rządach lokalnych wodzów, i to im – oraz starszyźnie plemiennej – przypadło w udziale dowodzenie *thingom*, czyli lokalnym wiecom. To również oni pełnili funkcje sądowno-religijne⁶. Tworząc *Althing* (w 930 r.), Islandczycy zdecydowali, że na ich czele stanie naczelnik⁷ (*goði*), stanowiący własność prywatną, w związku z czym podlegający obrotowi. Mógł on zatem zostać sprzedany, wypożyczony, a nawet przekazany w ramach schedy⁸. Rola naczelnika była bardzo istotna,

¹ Na potrzeby opracowania, w niezbędnym zakresie wykorzystano fragment książki: M. Babula, *Konstytucja Republiki Islandii. Komentarz. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands. Athugasemd*, Rzeszów 2020. Najszerze odniesienie obejmuje zagadnienia wprowadzające – zob. M. Babula, *Konstytucja...*, s. 47–53.

² Zob. M. Grzybowski, *Islandia. Zarys systemu ustrojowego*, Białystok 2020, s. 9–52. Por. też: S. Sagan, *Ustrój polityczny Republiki Islandii*, Rzeszów 2005 oraz S. Sagan, V. Serzhanova, *Akty ustrojowe i konstytucje Islandii*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2014, t. 31; https://prawo.ug.edu.pl/sites/default/files/_nodes/strona-pia/33461/files/29_akty_ustrojowe_i_konstytucje_islandii.pdf (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

³ Zob. <https://icelandnews.is/islandia/ciekawostki-islandia/nowe-swiatlo-na-historie-osadnictwa-w-islandii> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

⁴ Zob.: D. Friedman, *The Machinery of Freedom – Guide to a radical capitalism*, 1973; http://web.archive.org/web/20141126175628/http://www.daviddfriedman.com/The_Machinery_of_Freedom_.pdf (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). W książce wykorzystano fragmenty z rozdziału 4 części 4: „Private Law Enforcement, Medieval Iceland, and Libertarianism”; J. Kłos (przekł. i oprac.), *Genialne islandzkie prawo 1000 lat temu*; <http://www.iceland.pl/artyk/040227artyk1.html#przyp2> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.); M. Babula, *Konstytucja...*, s. 14.

⁵ G. Szelańska, *Od kolonii do państwa niepodległego. Islandia od XIII do XX wieku*, [w:] R. Chymkowski, W.K. Pessel (red.), *Islandia. Wprowadzenie do wiedzy o społeczeństwie i kulturze*, Warszawa 2008, s. 32. Podstawowymi źródłami informacji o systemie islandzkim są sagi, historie i powieści historyczne napisane przeważnie pod koniec XIII i na początku XIV wieku – zob. J. Kłos (przekł. i oprac.), *Genialne...*

⁶ G. Szelańska, *Od kolonii...*, s. 32.

⁷ Niektórzy autorzy używają określenia „namiestnik” (*hirðstjóri*); chociaż islandzkie znaczenie *hirðstjóri* można przetłumaczyć na język polski również jako „gubernator” – zob. np. J. Osiński (tłum.), *Konstytucja Republiki Islandii*, Warszawa 2009; <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/islandia.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.), s. 10.

⁸ Pozycję naczelnika regulowało prawo *goðorð* – zob.: J. Kłos (przekł. i oprac.), *Genialne...*

albowiem często to właśnie on decydował o losie jednostki. Jeżeli bowiem ktoś chciał podać do sądu konkretną osobę, najpierw musiał ustalić, któremu naczelnikowi delikwent podlegał. Determinowało to kwestię właściwości miejscowej sądu⁹. Aktualny parlament, w załączkach swojego działania pełnił funkcję zgromadzenia, które poza tym, że uchwalało ustawy, to pełniło również funkcję sądów. Zgromadzenia, *Lögrétty* (dosł. rady prawne), tworzyli pierwotnie wodzowie (*goðardzi*), a z czasem dołączyli do nich biskupi. Dwutygodniowe sesje odbywały się w połowie czerwca, a decyzje zapadały zwykłą większością głosów. To rada prawna orzekała w sporach prawnych, uchwalała nowe ustawodawstwo i przyznawała odstępstwa od prawa.

Około 965 r., po podzieleniu kraju na cztery kwartały, utworzono w *Althingu* sądy kwartalne (*fjórðungsdómar*), po jednym na dany obszar. Zasiadało w nich 36 sędziów, a dla przegłosowania wyroku wymagana była większość 31. Piąty sąd (*fimmtardómur*) został założony z początkiem XI wieku i pełnił funkcje sądu apelacyjnego. W jego skład wchodziło 48 sędziów mianowanych przez *goðarów Lögrétty*, a decyzje zapadały zwykłą większością głosów¹⁰. Najwyższym urzędnikiem *Althingu* został mówca prawa (*lögsögumadur*). Jego rola polegała na recytowaniu prawa islandzkiego w *Althingu*, ale poza tym, że wypowiadał przepisy ustaw i przewodniczył sesjom *Lögrétty*, rozstrzygał również spory¹¹.

W latach 1220–1262 Islandia toczyła wojny, wskutek których władzę nad nią zyskała Norwegia, wprowadzając równocześnie nowy system rządów i uchwalając nowe kodeksy prawne: *Járnsíða* w 1271 r. i *Jónsbók* w 1281 r. Kodeksy te zostały opracowane z inicjatywy króla i zaakceptowane przez *Althing*, który nadal zbierał się w Thingvellir, ale w nowej formie. *Lögrétta* liczyła teraz 36 członków, nominowanych przez regionalnych szeryfów, zmieniono również funkcję mówcy prawa, którego zastąpiła nowa formuła prawnika, w liczbie dwóch; jeden był wyznaczony na rejon południowy, a drugi na rejon północny. *Lögrétta* stała się teraz sądem, do którego można było odwołać się od spraw w poszczególnych rejonach kraju. Instancją odwoławczą od wyroków *Lögrétty* został król. *Lögrétta*, jako sąd, podzielona została na dwa oddziały, którym przewodniczyli obaj prawnicy. Miała również kompetencje ustawodawcze, ale realizacja tego uprawnienia zależna była od królewskiej zgody. Nowe królewskie ustawodawstwo i dekrety były przed ich wprowadzeniem przedkładane *Lögrétcie*. Sprawy sądowe stały się głównym zadaniem *Althingu*.

Od 1271 r. *Althing* zbierał się 29 czerwca na – co do zasady – trzy lub cztery dni. Do połowy XVII wieku sesje mogły trwać do dwóch tygodni. Po 1701 r., zatem w okresie, w którym

⁹J. Kłos (przekł. i oprac.), *Genialne...*

¹⁰S.H. Thorsteinsdóttir (red.), *Althingi and Democracy. History of Althingi. The Role of Althingi. Althingi Administration. Parliament House. Institutions of Althingi*, tłum. na angielski: A. Yates, Reykjavik 2018, s. 6–11; https://www.althingi.is/pdf/Althingi2018_enska.pdf (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

¹¹Jednym z najważniejszych źródeł historycznych o *Althingu* jest Księga Islandczyków (*Íslendingabók*), napisana w latach 1122–1133; zob. A. Yates, *Althingi...*, s. 7.

Islandia pozostawała już w zależności od Danii¹², *Althing* miał rozpoczynać się 8 lipca i obradować przez dwa tygodnie lub, w razie konieczności, dłużej. Sesje *Althingu* w Thingvellir zakończyły się w 1798 r. W latach 1799 i 1800 *Lögrétta* została zwołana w szkole Hólavellir w Reykjavíku. Na mocy dekretu królewskiego z 6 czerwca 1800 r. *Althing* został zniesiony i zastąpiony przez trzyosobowy Sąd Najwyższy, który gromadził się w Reykjavíku. Był to najwyższy sąd Islandii do czasu ustanowienia Sądu Najwyższego w 1920 r.

Althing został przywrócony dopiero dekretem królewskim z 8 marca 1843 r., po czym w 1844 r. nastąpiły pierwsze wybory, a po raz pierwszy od zniesienia zwołany został 1 lipca 1845 r. Od teraz zbierał się 1 lipca, co kilka lat, w szkole w Reykjavíku, a sesja trwała cztery tygodnie i w razie potrzeby można ją było przedłużyć. *Althing* działał jedynie jako organ konsultacyjny dla Korony. W 1851 r., zamiast regularnej sesji *Althingu* odbyła się krajowa konwencja, której głównym zadaniem było omówienie formy, jaką powinien przyjąć rząd Islandii i jego miejsca w duńskim królestwie. Do tego czasu król Danii zrezygnował z władzy absolutnej, a państwo duńskie uzgodniło konstytucję, która przewidywała prawa obywatelskie i wybory parlamentarne. Rząd duński założył, że Islandia pozostanie częścią duńskiego królestwa o statusie podobnym do innych regionów, ale większość delegatów na krajowej konwencji chciała, aby *Althing* miał uprawnienia ustawodawcze i fiskalne. Konwencja została rozwiązana, zanim przedyskutowano te problemy, a miejsce Islandii w państwie duńskim i rola *Althingu* pozostały niezmienione przez ponad 20 lat.

W 1871 r. duński parlament, pomimo protestów większości *Althingu*, uchwalił „Ustawę o statusie” dotyczącą statusu Islandii w państwie duńskim, a w 1874 r. Islandii przyznano własną konstytucję, ściśle opartą na duńskiej konstytucji z 1849 r. Ustawa zasadnicza z 1874 r. przyznała *Althingowi* uprawnienia ustawodawcze w sprawach wewnętrznych Islandii, ale król zachował prawo weta. Na mocy poprawki do konstytucji, która weszła w życie 1 lutego 1904 r., Islandia zyskała władzę domową. Na mocy aktu z 1 grudnia 1918 r. Islandia została uznana za suwerenne państwo w osobistej unii z królem Danii. Porozumienie trwało do momentu uchylenia aktu unii i powołania Republiki Islandii na sesji *Althingu* w Thingvellir w dniu 17 czerwca 1944 r. oraz wyboru pierwszego prezydenta Islandii¹³. Obowiązująca obecnie konstytucja Islandii jest rdzenną ustawą z 1944 r., poddaną kilku nowelizacjom¹⁴. Systematyka konstytucji Republiki Islandii obejmuje VII rozdziałów, które pozbawione są tytułów, ale odnoszą się one odpowiednio do:

- zasad ustroju politycznego – rozdział I,
- prezydenta – rozdział II,
- wyborów do parlamentu – rozdział III,

¹² W 1397 r., w konsekwencji zawarcia unii kalmarskiej przez Norwegię, Szwecję i Danię, Islandia przeszła pod władanie Duńczyków, pod którym pozostała przez ponad 500 kolejnych lat.

¹³ S.H. Thorsteinsdóttir (red.), *Althingi...*, s. 6–11; M. Babula, *Konstytucja...*, s. 47–51.

¹⁴ Tekst konstytucji Islandii w tłumaczeniu J. Osińskiego dostępny jest na http://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2015/11/Islandia_pol_010110.pdf (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

- postępowania w parlamencie – rozdział IV,
- władzy sądowniczej – rozdział V,
- kościoła – rozdział VI,
- praw i wolności jednostki – rozdział VII¹⁵.

¹⁵D. Wapińska, *Ewolucja konstytucji nordyckich*, Rzeszów 2018, s. 96. O kształtowaniu się islandzkiego konstytucjonalizmu w świetle praw religijnych zob.: H. Landemore, *Inclusive Constitution Making and Religious Rights: Lessons from the Icelandic Experiment*; https://www.researchgate.net/publication/316653904_Inclusive_Constitution_Making_and_Religious_Rights_Lessons_from_the_Icelandic_Experiment (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

2. Struktura sądownictwa i organy powiązane z wymiarem sprawiedliwości

2.1. Uwagi ogólne

Sądownictwo w Islandii¹⁶ reguluje m.in. konstytucja (w rozdziale V) oraz ustawa – Prawo o sądach¹⁷; ale stosowne przepisy znajdują się również w kilkunastu innych aktach ustawodawczych i wykonawczych¹⁸.

Od 1 stycznia 2018 r., kiedy weszła w życie nowa ustawa o sądach, sądownictwo w Islandii jest trójpoziomowe¹⁹. Najważniejszym sądem jest Sąd Najwyższy (*Haestirettur*), niżej w hierarchii jest Sąd Apelacyjny (*Landsréttur*)²⁰ z siedzibą w Reykjavíku, a sądami I instancji są sądy okręgowe (w liczbie ośmiu). Oznacza to, że od orzeczeń ośmiu sądów okręgowych przysługuje odwołanie do Sądu Apelacyjnego, którego orzeczenia będą w większości przypadków ostateczne. W szczególnych sytuacjach i za zgodą islandzkiego Sądu Najwyższego od ustaleń Sądu Krajowego przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy jest bowiem sądem rozstrzygającym sprawy o charakterze precedensowym oraz sprawy szczególnie skomplikowane pod względem prawnym²¹.

2.2. Sądy I instancji – sądy okręgowe

Sądy okręgowe rozstrzygają spory między stronami (osobami fizycznymi, prawnymi lub organami publicznymi, które naruszyły prawo)²². Minister sprawiedliwości powołuje sędziów

¹⁶ Wszystkie istotne regulacje dotyczące sędziów znajdują się na stronie <https://www.domstolar.is/domstolasyslan/handbok-domstolanna/meddomsmenn/>; dostęp: 12.02.2022. Zamieszczone są tam odpowiednio informacje o zasadach aplikowania na urząd sędziego, zasady powoływania sędziów oraz biegłych sądowych, kwestie związane z wynagrodzeniem, kursami, urlopami naukowymi oraz przeciwdziałaniu mobbingowi w pracy.

¹⁷ Zob. <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2016050.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

¹⁸ Zob.: <https://www.althingi.is/lagasafn/kaflar/nuna/05.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Wykaz aktów wykonawczych – dla sądów rejonowych znajduje się na stronie: <https://www.domstolar.is/domstolasyslan/reglur/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.); – dla sądów krajowych: <https://www.landsrettur.is/reglur-og-leidbeiningar/log-og-reglugerdir/?>; – dla Sądu Najwyższego: <https://www.haestirettur.is/upplýsingar/log-og-reglur/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Zob. też ustawę o prawach i obowiązkach pracowników administracji publicznej: <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1996070.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

¹⁹ Zob. <https://www.haestirettur.is/en/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Do tego czasu funkcjonowały dwie instancje.

²⁰ Utworzony w drodze reformy jako sąd pośredni.

²¹ M. Grzybowski, *Islandia...*, s. 180.

²² Zob. <https://www.domstolar.is/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

na czas nieokreślony, a wyboru dokonuje spośród osób, które spełniły łącznie następujące warunki:

- posiadają obywatelstwo islandzkie;
- mają zdolność umysłową i fizyczną umożliwiającą pełnienie funkcji;
- są niekarane, wzbudzają zaufanie publiczne;
- uzyskały stopień naukowy lub magisterski z prawa;
- były posłami do parlamentu przez co najmniej trzy lata lub wykonywały zawód prawnika przez minimum trzy lata;
- wykazują się szczególną wiedzą i doświadczeniem prawniczym²³.

W ośmiu sądach okręgowych zasiada łącznie 42 sędziów²⁴. Ustawa Prawo o sądach przewiduje następujący podział administracyjny sądów okręgowych:

1. Sąd Okręgowy Reykjavík z siedzibą w Reykjavíku, obejmujący:
 - miasto Reykjavík,
 - Seltjarnarnesbær,
 - Mosfellsbær,
 - Kjósarhreppur.
2. Sąd Okręgowy w Vesturland z siedzibą w Borgarnes, obejmujący:
 - Akraneskaupstaður,
 - Hvalfjarðarsveit,
 - Skorradalshreppur,
 - Borgarbyggð,
 - Dalabyggð,
 - Eyja-og Miklaholtshreppur,
 - Helgafellsveit,
 - Snæfellsarbær,
 - Grundarfjarðarbær og Stykkishólmsbær.
3. Sąd Okręgowy Fiordów Zachodnich z siedzibą w Ísafjörður, obejmujący:
 - Reykhólahreppur,
 - Vesturbyggð,
 - Tálknafjarðarhreppur,
 - Bolungarvíkurkaupstaður,
 - Ísafjarðarbær,
 - Súðavíkurhreppur,
 - Árneshreppur,
 - Kaldrananeshreppur og Strandabyggð.

²³ Art. 29 ustawy – Prawo o sądach.

²⁴ M. Grzybowski, *Islandia...*, s. 181.

4. Sąd Okręgowy Norðurlands vestra z siedzibą w Sauðárkrókur, obejmujący:

- Húnaþing vestra,
- Blönduósþær,
- Húnavatnshreppur,
- Sveitarfélagið Skagatrönd,
- Skagabyggð,
- Sveitarfélagið Skagafjörður og Akrahreppur.

5. Sąd Okręgowy Norðurlands eystra z siedzibą w Akureyri, obejmujący:

- Fjallabyggð,
- Dalvíkurbyggð,
- Hörgársveit,
- Akureyrarkaupstaður,
- Eyjafjarðarsveit,
- Svalbarðsstrandarhreppur,
- Grýtubakkahreppur,
- Norðurþing,
- Tjörneshreppur,
- Þingeyjarsveit,
- Skútustaðahreppur,
- Svalbarðshreppur og Langanesbyggð.

6. Sąd Okręgowy Wschodniej Islandii z siedzibą w Egilsstaðir, obejmujący:

- Vopnafjarðahreppur,
- Fljótsdalshreppur,
- Fljótsdalshérað,
- Borgarfjarðahreppur,
- Seyðisfjarðarkaupstaður,
- Fjarðabyggð,
- Breiðdalshreppur,
- Djúpavogshreppur og Sveitarfélagið Hornafjörður.

7. Sąd Okręgowy Suðurlands z siedzibą w Selfoss, obejmujący:

- Skaftárhreppur,
- Mýrdalshreppur,
- Ásahreppur,
- Flóahreppur,
- Bláskógabyggð,
- Rangárþing eystra,
- Rangárþing ytra,
- Skeiða- og Gnúpverjahreppur,

- Hrunamannahreppur,
 - Grímsnes- og Grafningshreppur,
 - Hveragerðisbær,
 - Sveitarfélagið Ölfus,
 - Vestmannaeyjabær og Sveitarfélagið Árborg.
8. Sąd Okręgowy w Reykjavíku z siedzibą w Hafnarfjörður, obejmujący:
- Grindavíkurbær,
 - Sandgerðisbær,
 - Sveitarfélagið Garður,
 - Sveitarfélagið Vogar,
 - Reykjanesbær,
 - Hafnarfjarðarkaupstaður,
 - Garðabær og Kópavogsbær²⁵.

2.3. Sądy II instancji – Sąd Apelacyjny

Landsréttur znajduje się w obszarze stolicy, ale swoją jurysdykcją obejmuje cały kraj. Sąd apelacyjny składa się z 15 sędziów mianowanych przez prezydenta Islandii na czas nieokreślony zgodnie z propozycją ministra sprawiedliwości, a w postępowaniu przed sądem uczestniczy trzech sędziów, z wyjątkami przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego i kodeksie postępowania karnego²⁶. Na sędziego *Landsréttur* może zostać powołana osoba, która spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnęła wiek 35 lat;
- ma obywatelstwo islandzkie;
- posiada zdolność umysłową i fizyczną umożliwiającą pełnienie funkcji;
- jest niekarana;
- wzbudza zaufanie publiczne;
- ukończyła studia prawnicze,
- pracowała co najmniej trzy lata jako sędzia okręgowy albo jako profesor prawa, komendant policji, prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich w *Althingu* lub w tym samym czasie wykonywała inną podobną pracę, zapewniając równoważne doświadczenie prawne.

Na sędziego Sądu Apelacyjnego nie można wyznaczyć osoby, która jest lub była w związku małżeńskim z sędzią w sądzie apelacyjnym lub jest w jakikolwiek inny sposób spokrewniona z taką osobą²⁷.

²⁵ Art. 3 ustawy – Prawo o sądach.

²⁶ Zob. <https://www.landsrettur.is/um-landsrett> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

²⁷ Art. 21 ustawy – Prawo o sądach.

Zasady wyboru prezesa i wiceprezesa są analogiczne do Sądu Najwyższego. Prezes jest odpowiedzialny za zarządzanie sądem i odpowiada za jego finanse, z zastrzeżeniem ograniczeń przewidzianych w ustawie. Prezes zarządza między innymi działalnością sądu, która nie wchodzi w zakres prowadzenia sprawy w sądzie i dzieli zadania między sędziów i innych pracowników, których pracę monitoruje. Odpowiada za komunikację z okręgami sądowymi oraz reprezentuje sąd na zewnątrz²⁸.

2.4. Sąd Najwyższy

W Sądzie Najwyższym Islandii zasiada siedmiu sędziów mianowanych przez prezydenta Islandii na czas nieokreślony zgodnie z propozycją ministra sprawiedliwości. Sędzią Sądu Najwyższego może zostać osoba, która spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnęła wiek 35 lat;
- ma obywatelstwo islandzkie;
- posiada zdolność umysłową i fizyczną umożliwiającą pełnienie funkcji;
- jest niekarana;
- wzbudza zaufanie publiczne;
- ukończyła studia prawnicze;
- pracowała co najmniej trzy lata w sądach niższego szczebla albo jako profesor prawa, komendant policji, prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich lub w tym samym czasie wykonywała inną podobną pracę.

Na urząd sędziego Sądu Najwyższego nie można wyznaczyć osoby, która jest lub była w związku małżeńskim z sędzią w nim wyznaczonym, albo którą łączą z taką osobą relacje rodzicielskie, rodzinne albo inne pokrewieństwo²⁹.

Sędziowie Sądu Najwyższego wybierają prezesa i wiceprezesa na pięcioletnią kadencję. Prezes Sądu Najwyższego Islandii zarządza sprawami Sądu Najwyższego, kieruje sesjami sądowymi i dzieli zadania między sędziów i pracowników Sądu oraz utrzymuje nadzór dyscyplinarny. Odpowiada za funkcjonowanie i finanse Sądu Najwyższego oraz reprezentuje ten Sąd przed opinią publiczną³⁰. Należy mieć na uwadze, że o randze funkcji Prezesa Sądu Najwyższego świadczy chociażby art. 8 zd. 1 konstytucji Islandii, zgodnie z którym: „Jeżeli urząd Prezydenta Republiki pozostaje nieobsadzony lub, jeżeli Prezydent nie jest w stanie pełnić swoich obowiązków z powodu pobytu za granicą, choroby lub innej przyczyny,

²⁸ Art. 22 ustawy – Prawo o sądach. Omawiając islandzkie sądy krajowe, warto przypomnieć o orzeczeniu ETPC z 2019 r., skarga nr 26374/18, *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*; tekst wyroku dostępny na <https://tlumaczenia-prawnicze.eu/sprawa-gudmundur-andri-astradsson-przeciwko-islandii-tlumaczenie-wyroku-etpcz/> oraz: <http://monitorkonstytucyjny.eu/archiwa/8302> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Stosowna analiza znajduje się w Uwagach końcowych niniejszego opracowania.

²⁹ Art. 13 ustawy – Prawo o sądach.

³⁰ Zob. <https://www.haestirettur.is/en/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

obowiązki Prezydenta wykonują Premier, Przewodniczący *Althingu* i Przewodniczący Sądu Najwyższego [...]”.

Główną zasadą w posiedzeniach Sądu Najwyższego jest ustne przedstawianie spraw, a sesje sądowe, które rozpoczynają się o godz. 9 rano, są otwarte dla publiczności. Prezes Sądu Najwyższego przewodniczy sesji, a w razie jego nieobecności zastępuje go wiceprezes. Pełnomocnik wnoszący odwołanie lub prokurator w sprawie karnej znajduje się po prawej stronie składu, a pełnomocnik pozwanego lub obrońcy oskarżonego po lewej stronie. Każda ze stron ma prawo zabrać głos dwa razy, ale przewodniczący może ograniczyć czas wystąpień³¹.

Od 1 stycznia 1999 r. Sąd Najwyższy Islandii prowadzi stronę główną w Internecie. Tam publikowane są informacje o strukturze sądu, sędziach i zadaniach sądu. Wyroki Sądu Najwyższego w sprawach przedstawianych ustnie są wydawane na sali rozpraw o określonej godzinie w środę lub w inny dzień tygodnia, jeżeli środa jest świętem. Po ogłoszeniu wszystkie wyroki Sądu Najwyższego są publikowane na stronie głównej tego Sądu. Do 2006 r. wydawano je również w formie drukowanej³².

2.5. Sądy specjalne

Ustawa – Prawo o sądach zawiera tylko lakoniczną wzmiankę o sądach specjalnych, czyli o Sądzie Stanu i Sądzie Pracy³³, informującą, że ich funkcjonowanie regulują odrębne przepisy niż owa ustawa. W powyższej materii właściwe są zatem regulacje zawarte odpowiednio w ustawie o Sądzie Stanu³⁴ i w ustawie o związkach zawodowych i sporach pracowniczych³⁵.

2.5.1. Sąd Stanu

Sąd ten orzeka w sprawach, w których *Althing* postanawia pozwać ministrów za wykonywanie ich obowiązków. Liczy 15 sędziów, z których:

- a) pięciu sędziów pochodzi z Sądu Najwyższego (determinantą jest najdłuższe zasiadanie w tym Sądzie), szóstym sędzią jest profesor prawa konstytucyjnego na Uniwersytecie

³¹ Zob. <https://www.haestirettur.is/en/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

³² Zob. <https://www.haestirettur.is/en/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

³³ Dosłowne tłumaczenie: sąd stowarzyszeniowy.

³⁴ Ustawa o Sądzie Stanu; nr 3/1963 ze zm. (*Lög um landsdóm*); <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1963003.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.); zob. też ustawę o odpowiedzialności ministerialnej; nr 4/1963 ze zm. (*Lög um ráðherraðbyrgð*); <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1963004.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Przyjęte tłumaczenie odbiega od dosłownego znaczenia terminu „*Landsdóm*”, ale odzwierciedla nomenklaturę stosowaną w literaturze przedmiotu (zob. M. Grzybowski, *Islandia...*, s. 183). Dosłowne tłumaczenie wskazywałoby na zasadność posługiwania się określeniem „sąd krajowy”. Mając jednak na względzie zarówno fakt, że sądem krajowym jest sąd apelacyjny, jak i właściwość rzeczową *Landsdómu*, zasadne jest stosowanie określenia Sąd Stanu.

³⁵ Ustawa o związkach zawodowych i sporach pracowniczych; nr 80/1938 ze zm. (*Lög um stéttarfélag og vinnudeilur*); <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1938080.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). – dalej ustawa o związkach zawodowych.

Islandzkim. Zastępcą sędziego Sądu Najwyższego jest sędzia okręgowy w Reykjavíku, który pełni tę funkcję najdłużej;

- b) osiem osób wybranych jest przez *Althing* z proporcjonalną reprezentacją przez sześć lat na jednorazową kadencję. W ten sam sposób wybierana jest taka sama liczba zastępców.

Sędziowie Sądu Stanu, gdy *Althing* zatwierdzi pozew przeciwko ministrowi i/lub jego zastępcom, pozostają w składzie orzekającym do końca sprawy, pomimo ewentualnego wygaśnięcia ich kadencji.

Do Sądu Stanu może zostać wybrana osoba, która spełnia łącznie następujące warunki:

- ma nie mniej niż 30 i nie więcej niż 70 lat;
- sprawuje pieczę nad swoim majątkiem;
- nie została skazana na karę pozbawienia wolności za przestępstwo kryminalne popełnione po ukończeniu 18 roku życia oraz nie popełniła czynów, które mogą podważyć zaufanie właściwe urzędowi sędziego;
- ma obywatelstwo islandzkie;
- nie ma domu na Islandii;
- nie jest członkiem *Althingu*.

Wyłączenie rozciąga się na osoby spokrewnione, na małżonków, rodziców adopcyjnych i dzieci przysposobione, rodziców zastępczych i dzieci zastępcze, powinowatych. W sytuacji gdyby którykolwiek z wybranych sędziów zrezygnował, wyprowadził się z kraju lub utracił prawo kandydowania, jego mandat na pozostały okres kadencji przechodzi na jego zastępcę. Prezesem Sądu Stanu jest Prezes Sądu Najwyższego.

2.5.2. Sąd Pracy

Sąd Pracy ten jest sądem ogólnokrajowym. Składa się z pięciu członków powołanych na trzy lata według schematu: jeden członek z Konfederacji Pracodawców Islandzkich, jeden z Islandzkiej Konfederacji Pracy, jeden (wskazany przez ministra opieki społecznej) z grupy trzech osób nominowanych przez Sąd Najwyższy oraz dwóch wskazanych przez Sąd Najwyższy, z których jeden pełni funkcję Prezesa Sądu Pracy. Zadaniem Sądu Pracy jest:

- orzekanie w sprawach wynikających ze skarg dotyczących naruszeń ustawy i szkód powstałych w wyniku nielegalnego miejsca pracy;
- orzekanie w sprawach wynikających ze skarg o naruszenie umowy o pracę lub sporu o rozumienie umowy o pracę lub jej ważność;
- orzekanie w innych sprawach między pracownikami a pracodawcami, które strony zgodziły się skierować do sądu, z zastrzeżeniem zalecenia co najmniej trzech sędziów³⁶.

³⁶ Art. 44 ustawy o związkach zawodowych.

Sprawy, od których można się odwołać do Sądu Pracy, nie mogą być wnoszone do sądu powszechnego, chyba że Sąd Pracy odmówił ich rozpatrzenia³⁷. Wyroki i postanowienia Sądu Pracy są ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu. Jednakże w ciągu tygodnia od uchYLENIA wyroku lub orzeczenia stronie przysługuje prawo do odwołania do Sądu Najwyższego, gdy odrzucenie wyroku lub orzeczenia nastąpiło po zwolnieniu; jeżeli sprawa nie podlega jurysdykcji Sądu Pracy³⁸.

2.5.3. Sąd Rewizyjny

Nowelizacja ustawy – Prawo o sądach z 2020 r. wprowadziła *novum* w postaci Sądu Rewizyjnego, który zajmuje się ponownym rozpatrywaniem spraw. Poprzednia ustawa³⁹ w rozdziale V regulowała jednym artykułem funkcjonowanie Komisji Wznowienia, będącej organem kadencyjnym (sześć lat bez możliwości reelekcji, z zastrzeżeniem rotacji jednego członka raz na dwa lata). Komisja Wznowienia była niezależną komisją administracyjną decydującą o wznowieniu sprawy w sądzie po jej zakończeniu w sądzie okręgowym, sądzie Apelacyjnym i Sądzie Najwyższym. Do Komisji Wznowienia mogły być powołane wyłącznie osoby po studiach prawniczych (z tytułem co najmniej magistra). Komisję tworzyło trzech członków i trzech zastępców, wybieranych według jednakowej procedury. Jednego członka mianował Sąd Najwyższy (ten kandydat pełnił następnie funkcję Przewodniczącego Komisji Wznowienia; jego kadencja wynosiła dwa lata i musiał on spełniać wymogi stawiane kandydatom na sędziów Sądu Najwyższego), drugiego członka wskazywała Rada Sądownictwa, a trzeciego wybierał Parlament. Do Komisji Wznowienia nie mogli zostać wybrani członkowie *Althingu*, pracownicy rządu Islandii, sędziowie oraz pracownicy sądów. Formalnie członków Komisji powoływał minister sprawiedliwości. Decyzje zapadały większością głosów i musiały być uzasadnione. Odrzucenie wniosku o wznowienie sprawy było decyzją ostateczną, niepodlegającą zaskarżeniu.

Aktualnie, po zmianie ustawy – Prawo o sądach⁴⁰, ponowne rozpoznanie sprawy leży w kompetencjach Sądu Rewizyjnego. W zależności od rodzaju sprawy, jej wznowienie podlega przepisom ustawy o postępowaniu cywilnym lub ustawy o postępowaniu karnym. Minister sprawiedliwości powołuje pięciu sędziów Sądu Rewizyjnego; trzech z nich będzie sędziami urzędowymi, z których jednego mianuje Sąd Najwyższy spośród sędziów tego sądu, drugiego Sąd Apelacyjny spośród swoich sędziów, a trzeciego wspólnie sędziowie sądów okręgowych spośród ichniejszych sędziów. Kandydaci muszą spełniać warunki powołania na stanowisko

³⁷ Art. 47 ustawy o związkach zawodowych.

³⁸ Art. 67 ustawy o związkach zawodowych.

³⁹ Zob. <https://www.althingi.is/lagas/147/1998015.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

⁴⁰ W analizowanym zakresie zmianę wprowadziła ustawa o zmianie ustawy o sądach, ustawy o postępowaniu cywilnym oraz ustawy o postępowaniu karnym (wznowienie wyroku); nr 47/2020; <https://www.althingi.is/altext/stjt/2020.047.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

sędziego Sądu Najwyższego, ale nie mogą być byłymi lub aktualnymi sędziami lub pracownikami sądu. Kadencja powołania do sądu wynosi pięć lat bez możliwości reelekcji, przy czym co roku upływa termin powołania jednej osoby.

W każdej sprawie bierze udział trzech sędziów. Sędzia nie może zasiadać w sprawie, jeżeli wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy dotyczy orzeczenia wydanego na szczeblu sędziowskim, z którego został powołany⁴¹.

⁴¹ Art. 54 ustawy – Prawo o sądach.

3. Regulacje prawne dotyczące sędziego

3.1. Uwagi ogólne

Zgodnie z art. 60 konstytucji sędziowie rozstrzygają wszystkie spory dotyczące zakresu kompetencji władz publicznych. Oznacza to, że struktura sądownictwa islandzkiego nie przewiduje osobnego sądownictwa administracyjnego. Sądy, obok spraw karnych i cywilnych orzekają również w sprawach właściwości i legalności działania organów administracji publicznej⁴². Sędziowie są niezawisli i w swoim orzekaniu kierują się tylko ustawami⁴³. Poza instancjami odwoławczymi nie przewiduje się ingerencji w orzeczenia sędziów⁴⁴.

Sędzia jest powoływany na czas nieokreślony, ale jeżeli otrzyma naganę lub upomnienie, może zostać na pewien czas zawieszony; a jeżeli utraci uprawnienia kwalifikacyjne, jest usuwany z funkcji sędziego⁴⁵. Zasadą jest natomiast, że sędzia zostanie zwolniony ze stanowiska, jeżeli sam o to wystąpi, pod warunkiem że zostanie to dokonane z zastrzeżeniem mającym ogólne zastosowanie do pracowników państwowych. Sędzia zostanie automatycznie uznany za zwolnionego ze stanowiska, jeżeli podejmie powołanie na inne stanowisko. Może zostać zwolniony ze stanowiska bez jego wniosku, jeśli osiągnął wiek 65 lat, wówczas przechodzi na emeryturę, tak jakby pełnił urząd do wieku 70 lat. W przypadku niezaistnienia ww. okoliczności sędzia zostanie zwolniony ze stanowiska nie później niż w dniu, w którym osiągnie 70 lat.

Przed objęciem po raz pierwszy swoich obowiązków w sądzie każdy z sędziów podpisuje ślubowanie, że będzie wykonywał pracę sumiennie i bezstronnie pod każdym względem, a także, że będzie orzekał zgodnie z prawem.

3.2. Powoływanie sędziego

Powołanie sędziów znajduje się w kompetencjach ministra sprawiedliwości, ale następuje ono we współdziałaniu z Komisją Kwalifikacyjną (dalej: Komisja). Wyjątkiem jest

⁴² Za: M. Grzybowski, *Islandia...*, s. 180.

⁴³ Art. 61 konstytucji.

⁴⁴ Art. 43 ustawy – Prawo o sądach.

⁴⁵ Zob. art. 49 w zw. z art. 50 i 51 ustawy – Prawo o sądach.

mianowanie sędziów Sądu Najwyższego, którego dokonuje prezydent; jakkolwiek kandydatów proponuje minister sprawiedliwości z zachowaniem zasad współdziałania w tej materii z Komisją.

Procedura powołania sędziów rozpoczyna się zatem od tego, że minister sprawiedliwości wyznacza pięciu głównych członków i pięciu zastępców do Komisji w celu omówienia kwalifikacji kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, sędziego Sądu Apelacyjnego i sędziego sądu okręgowego oraz stanowisko sędziego Sądu Rewizyjnego. Jeden członek Komisji jest powoływany przez Sąd Najwyższy i pełni funkcję przewodniczącego Komisji; jednego z członków Komisji powołuje Sąd Krajowy; Administracja Sądowa mianuje trzeciego członka Komisji (przy zastrzeżeniu, że nie będzie on sędzią roboczym); Islandzka Izba Adwokacka mianuje czwartego członka; a piątego wybiera *Althing*. Przy rozpatrywaniu kandydatur należy wskazać zarówno kobiety, jak i mężczyzn (jest to wymóg ustawowy), chyba że obiektywne kryteria to uniemożliwiają, co trzeba należycie wykazać. Wynika to z faktu, że minister sprawiedliwości, powołując do Komisji, zapewnia spełnienie wymagań ustawy o równym statusie oraz o równych prawach kobiet i mężczyzn⁴⁶. Kadencja Komisji trwa pięć lat, ale co roku wygasa kadencja jednego członka. Komisja przedstawia ministrowi sprawiedliwości pisemną i uzasadnioną opinię o kandydatach na stanowisko sędziego. Opinia Komisji powinna wskazywać, który kandydat jest najbardziej odpowiedni do objęcia stanowiska, ale możliwe jest również podanie dwóch równorzędnych kandydatur. Niedozwolone jest powołanie na stanowisko sędziego osoby, której Komisja nie uznała za najodpowiedniejszą spośród kandydatów, zarówno samodzielnie, jak i równolegle z innymi kandydatami. Można jednak odstąpić od tego, jeżeli *Althing* zaakceptuje propozycję ministra sprawiedliwości w sprawie upoważnienia do powołania na to stanowisko innego imiennego kandydata, który w opinii Komisji spełnia wszystkie warunki do jej/jego powołania. Następnie minister sprawiedliwości w ciągu dwóch tygodni od przedłożenia mu opinii Komisji przedstawia ową propozycję *Althingowi*. Propozycja ta musi zostać zatwierdzona w ciągu miesiąca⁴⁷.

Sędziowie powoływani są na czas nieokreślony. Sędziowie są niezależni i działają zgodnie z własnym sumieniem. Rozwiązując sprawę, postępują zgodnie z prawem i nigdy nie podlegają władzy innych. Sędzia ma obowiązek załatwić w odpowiednim czasie powierzone mu sprawy oraz wykonywać swoją pracę z należytą starannością i sumiennością. W kwestiach innych niż prowadzenie i rozstrzygnięcie sprawy sędzia musi zastosować się do poleceń prezesa sądu⁴⁸.

⁴⁶ Ustawa o równym statusie oraz równych prawach kobiet i mężczyzn; nr 96/2000 ze zm. (*Lög um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla*); <https://www.althingi.is/lagas/135a/2000096.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.); zob. art. 20 tej ustawy.

⁴⁷ Zob. art. 11 i 12 ustawy – Prawo o sądach.

⁴⁸ Art. 43 ustawy – Prawo o sądach.

3.3. Przeniesienie, zawieszenie i usunięcie sędziego z urzędu

Sędziowie, którzy nie piastują równocześnie stanowisk administracyjnych, nie mogą zostać zwolnieni z urzędu inaczej niż na mocy orzeczenia sądu, nie mogą być również przenoszeni na inne stanowisko wbrew ich woli, z wyjątkiem przypadku reorganizacji sądownictwa. Jednakże sędzia, który osiągnął wiek 65 lat, może zostać zwolniony z urzędu, z zastrzeżeniem że w przypadku sędziów Sądu Najwyższego nie mogą oni utracić nic ze swojego wynagrodzenia⁴⁹.

Inną sytuacją uzasadniającą przeniesienie sędziego jest okoliczność, w której prezes sądu stwierdzi, że zachowanie lub zaniedbanie przez sędziego jego obowiązków albo zachowanie poza pracą było na tyle naganne, że uzna je za poważniejsze niż tylko nadające się do upomnienia. Wówczas prezes (albo minister sprawiedliwości, bo i on ma w tym zakresie kompetencje) kieruje sprawę do Rady Sądowniczej z pisemnym i uzasadnionym oświadczeniem. Rada jest również upoważniona do podejmowania spraw z własnej inicjatywy. Każdy, kto uważa, że sędzia uchybił randze urzędu, może złożyć skargę, która powinna zostać dostarczona Radzie w ciągu trzech miesięcy od zaistnienia zdarzenia, którego dotyczy skarga lub od ujawnienia go składającemu skargę. Sędzia ma prawo do pisemnego ustosunkowania się do stawianych mu zarzutów⁵⁰. Po uznaniu skargi za zasadną i rozpatrzeniu sprawy Rada przygotowuje pisemną opinię wraz z uzasadnieniem. W swojej opinii musi ocenić, czy zachowanie, na które wpłynęła skarga, godziło w godność urzędu sędziego i – wobec stwierdzenia uchybień – może nałożyć na sędziego karę nagany. Nagana ta jest zamieszczana w aktach osobowych sędziego, a stosowną informację przekazuje się również ministrowi sprawiedliwości oraz prezesowi sądu, w którym dany sędzia orzeka. Sędzia może odwołać się od nałożonej kary, a odwołanie kieruje bezpośrednio do ministra sprawiedliwości⁵¹.

Nagana może skutkować również tymczasowym zawieszeniem sędziego. Owo zawieszenie może materializować się dwojako. Po pierwsze, następuje ono m.in. w sytuacji, w której sędzia ponownie dopuści się czynów godzących w urząd sędziego (w terminie trzech lat od orzeczenia kary nagany), a także w sytuacji, w której utraci on kwalifikacje warunkujące możliwość sprawowania swojej funkcji. Po drugie, zawieszenie może nastąpić wówczas, gdy wszczęto przeciwko sędziemu dochodzenie policyjne lub sprawę karną.

Przywrócenie sędziego również może potoczyć się dwutorowo. Po pierwsze, w przypadku oddalenia zarzutów lub umorzenia sprawy zawieszenie sędziego ulega anulacji, pod warunkiem że w ciągu dwóch tygodni od zakończenia dotychczasowego postępowania lub oddalenia zarzutów nie wpłynie nowa skarga na działania/zachowania sędziego. Po drugie, zawieszenie sędziego trwa do zakończenia śledztwa decyzją o umorzeniu sprawy przeciwko niemu, pod warunkiem, że upłynęło sześć miesięcy, w których nie wniesiono przeciwko

⁴⁹ Art. 61 konstytucji.

⁵⁰ Art. 47 w zw. z art. 48 ustawy – Prawo o sądach.

⁵¹ Art. 49 ustawy – Prawo o sądach.

niemu zarzutów lub sprawa karna zakończyła się prawomocnym wyrokiem uniewinniającym. Zawieszenie trwa do zakończenia śledztwa decyzją o umorzeniu ścigania danego sędziego, jeżeli upłynęło sześć miesięcy bez wniesienia przeciwko niemu zarzutów lub sprawa karna zakończyła się prawomocnym wyrokiem uniewinniającym, a docelowo do upływu dwóch tygodni od wydania ostatecznego werdyktu w sprawie jego skazania⁵². Zawieszenie sędziego utrzymane jest w mocy również wówczas, gdy sprawa trafi do II instancji oraz do Sądu Najwyższego w przypadku wniesienia apelacji i trwa w mocy do uprawomocnienia się wyroku. Jeżeli uznana zostanie вина sędziego, następuje jego odwołanie, które – aby się zmaterializowało – pociąga za sobą obowiązek spoczywający na ministrze sprawiedliwości, który musi złożyć do sądu okręgowego w Reykjavíku wniosek o odwołanie sędziego. Sprawa rozpatrywana jest w postępowaniu uproszczonym, a procedurę postępowania dotyczącego odwołania sędziego regulują przepisy z zakresu postępowania cywilnego. Wyrok zapada w składzie trzech sędziów okręgowych. Jeśli sędzia zostanie uniewinniony, automatycznie wznowia swój urząd od momentu uznania wyroku za prawomocny⁵³.

Odwołania sędziów sądów okręgowych dokonuje się na wniosek ministra sprawiedliwości, a sędziów Sądu Najwyższego i Sądu Apelacyjnego odwołuje sam prezydent, ale działania w tym zakresie podejmuje on na wniosek ministra sprawiedliwości.

3.4. Przejście sędziego w stan spoczynku

Inną sytuacją warunkującą zwolnienie sędziego z urzędu jest okoliczność, w której sam sędzia wystąpi z takim wnioskiem. Ponadto, sędziego uważa się automatycznie za odwołanego z urzędu, jeżeli zgodzi się na powołanie na inny urząd. Sędzia może zostać odwołany z urzędu również bez jego wniosku, jeżeli ukończył 65 lat. Wówczas przechodzi w stan spoczynku, tak jak piastowałby urząd do 70. roku życia, chyba że przysługują mu większe uprawnienia wynikające z prawa konstytucyjnego. Co do zasady natomiast sędzia zostaje zwolniony z urzędu nie później niż w dniu ukończenia 70. roku życia.

3.5. Gwarancje niezawisłości sędziowskiej i ograniczenia formalnoprawne

Sędziom nie przysługuje immunitet. Procedura karna jest taka sama dla sędziów, jak dla obywateli i jest realizowana zgodnie z ustawą o postępowaniu karnym. W równym stopniu

⁵² Art. 50 ustawy – Prawo o sądach.

⁵³ Art. 51 ustawy – Prawo o sądach.

stosuje się zatem przepisy kodeksu karnego ogólnego (w tym przepisy dotyczące przestępstw związanych z nadużyciem stanowiska, przekupstwem, naruszeniem tajemnicy itp.)⁵⁴.

Ustawa – Prawo o sądach ustala wynagrodzenia sędziów dość szczegółowo, rozróżniając je zarówno w zależności od instancji, jak i okręgu (w przypadku sądów okręgowych). Zarobki sędziów kształtują się następująco:

- prezes Sądu Najwyższego: 2 008 085 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i tzw. uciążliwości to 526 460 ISK na miesiąc;
- wiceprezes Sądu Najwyższego: 1 891 910 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 459 456 ISK na miesiąc;
- pozostali sędziowie Sądu Najwyższego: 1 844 401 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 459 456 ISK na miesiąc;
- prezes Sądu Apelacyjnego: 1 817 643 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 478 600 ISK na miesiąc;
- wiceprezes Sądu Apelacyjnego: 1 735 005 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 440 312 ISK na miesiąc;
- inni sędziowie Sądu Apelacyjnego: 1 692 155 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 440 312 ISK na miesiąc;
- sędziowie w Reykjavíku: 1 689 042 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 478 600 ISK na miesiąc;
- zastępca prezesa sądu w Reykjavíku: 1 447 669 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 315 876 ISK na miesiąc;
- sędziowie poza Reykjavíkiem: 1 533 817 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 402 024 ISK na miesiąc;
- pozostali sędziowie sądów okręgowych: 1 410 328 ISK miesięcznie, z czego wynagrodzenie za nadgodziny i obciążenie pracą wynosi 315 876 ISK na miesiąc⁵⁵;
- sędziowie Sądu Rewizyjnego otrzymują wynagrodzenie za każdą sprawę, w której zasiadają, według stawki godzinowej ustalonej przez Radę Sądownictwa⁵⁶.

Każdego roku, przed 1 czerwca Urząd Statystyczny Islandii oblicza i publikuje ewentualną zmianę średniego stałego wynagrodzenia pracowników administracji rządowej (zatem również sędziów) za poprzedni rok kalendarzowy, a ewentualna zmiana wchodzi w życie z dniem 1 lipca. Oceniając zmiany płac, Urząd Statystyczny gromadzi raporty i dane, które uważa za konieczne, a także przeprowadza własne analizy. Wypłacając pensje za lipiec, Państwowe Biuro Rachunkowe aktualizuje wartość korony zgodnie z danymi statystycznymi Islandii.

⁵⁴ Zob. *Fourth Evaluation Round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report, Iceland 2013*; s. 30; <https://rm.coe.int/16806c67c5> (dostęp: 18 sierpnia.2022 r.). Zob. też: *What is GRECO?*, <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco> (dostęp: 18 sierpnia.2022 r.).

⁵⁵ Art. 44 ustawy – Prawo o sądach.

⁵⁶ Art. 54 ustawy – Prawo o sądach.

Skarb Państwa przekazuje na specjalny fundusz szkolenia zawodowego dla sędziów równowartość 0,92% całkowitego wynagrodzenia każdego sędziego. Koszty sędziów za kursy, seminaria, konferencje itd., które można uznać za szkolenie zawodowe, pokrywane są z tego funduszu. Członków funduszu mianuje minister sprawiedliwości, a zasady podziału pieniędzy ustala zarząd funduszu. Sędziemu przysługuje bowiem z jednej strony płatne zezwolenie na naukę, a z drugiej strony stypendium na szkolenie zawodowe. Co cztery lata może skorzystać również z płatnego urlopu naukowego, które to prawo zyskuje po czterech latach pracy. Nabyte uprawnienie może wynosić maksymalnie sześć miesięcy i wygasa wraz z przejściem sędziego w stan spoczynku. Sędzia otrzymuje co roku również trzy tygodnie tradycyjnego urlopu⁵⁷.

Sędzia nie może podejmować innych prac ani posiadać udziałów w spółce lub przedsiębiorstwie. Rada Sądownictwa⁵⁸ może udzielić odstępstwa od tego zakazu jeżeli jest oczywiste, że nie jest to sprzeczne ze stanowiskiem sędziego lub nie pociąga za sobą ryzyka że nie będzie on w stanie należycie wykonywać swoich obowiązków służbowych. Sędziemu nie wolno także uczestniczyć w pracach innych stowarzyszeń lub organizacji, jeżeli ich działalność jest oczywiście niezgodna z jego obowiązkami służbowymi. Przed podjęciem pracy w związku z mianowaniem sędzia zawiadamia Radę Sądownictwa o dodatkowej pracy oraz o nabytym udziale w spółce lub przedsiębiorstwie gospodarczym (i innym). Jeżeli bowiem w regulaminie tworzonym przez Radę nie ma wzmianki o upoważnieniu do wykonywania pracy lub do posiadania takiego udziału, sędzia powinien wcześniej uzyskać na to zgodę. Niezależnie od tego, że regulamin ustanowiony przez Radę może dopuszczać, iż zgoda Rady na prowadzenie dodatkowej pracy nie jest wymagana, sędzia powinien powiadomić Radę o takiej dodatkowej pracy przed jej podjęciem lub o jej wykonaniu w momencie obejmowania urzędu. Uzasadnioną decyzją Rada może bowiem zabronić sędziemu pracy w niepełnym wymiarze czasu lub posiadania ww. udziałów, jeżeli uzna, że mogą one godzić w rangę urzędu. Zakaz ten jest dla sędziego wiążący, ale może go zaskarżyć⁵⁹.

3.6. Oświadczenia o stanie majątkowym sędziów

W niektórych przestrzeniach funkcjonowanie Islandii zmieniło się diametralnie po 2008 r., kiedy kraj zmagał się z kryzysem gospodarczo-ekonomicznym. Praktycznie do tego czasu nie istniały w Islandii przepisy dotyczące korupcji, a mimo to kraj ten zajmował czołowe miejsce

⁵⁷ Art. 44 ustawy – Prawo o sądach.

⁵⁸ Zgodnie z art. 10 ustawy – Prawo o sądach Rada po pierwsze ustala zasady ogólne dotyczące dodatkowej pracy sędziego, jego udziału w spółce lub przedsiębiorstwie gospodarczym oraz udziału i pracy na rzecz innych spółek i stowarzyszeń. Po drugie, prowadzi i publikuje wykaz dodatkowych obowiązków sędziego. Po trzecie, przyjmuje i rozpatruje m.in. skargi stron. Opinie Rady są publikowane.

⁵⁹ Art. 45 ustawy – Prawo o sądach.

w *Transparency International Corruption Perceptions Index*⁶⁰. Aktualnie zajmuje 13 miejsce (ze 180)⁶¹. Wzmiankowany kryzys zmienił nieco postrzeganie poziomu korupcji przez samych Islandczyków; najgorzej w opinii publicznej wypadły w tym zakresie partie polityczne i sektor prywatny; poza zarzutami dotyczącymi sfery przejrzystości polityki finansowej często podnoszono argument nepotyzmu. Częstym zarzutem było to, że administracja publiczna zbyt mało uwagi przykładła do walki z korupcją. Starając się lepiej zrozumieć, co doprowadziło do krachu finansowego, *Althing* powołał pod koniec 2008 r. Specjalną Komisję Śledczą (dalej: SKŚ), której ocena nakierowana była głównie na działania organów publicznych i osób publicznych, które mogły być odpowiedzialne za błędy lub zaniedbania. Powołano również odrębną grupę roboczą ds. etyki, celem zbadania, czy upadek banków można do pewnego stopnia wytłumaczyć zaniedbaniami w zakresie moralności i etyki pracy. Wreszcie powołano osobną parlamentarną komisję, która zajęła się raportem SKŚ i opracowała stosowne zalecenia na przyszłość. Raport zbiorczy, ukończony w 2010 r., wyszczególnił trzech byłych ministrów, w tym byłego premiera i czterech innych urzędników publicznych, którzy wykazali się zaniedbaniami w postaci nieodpowiedniej reakcji na niebezpieczeństwo, jakie pogarszająca się sytuacja banków stanowiła dla islandzkiej gospodarki. W rezultacie *Althing* po raz pierwszy wykorzystał swoje uprawnienia wynikające z art. 14 konstytucji i postawił byłego premiera w stan oskarżenia. Pomimo że oskarżony został w kwietniu 2012 r. uznany winnym zaniedbania, nie został skazany. Proces był kontrowersyjny w samej Islandii i spotkał się z krytyką również na arenie międzynarodowej.

Kryzys bankowy wywołał w Islandii pewne fundamentalne pytania dotyczące uczciwości rządzących oraz zjawiska korupcji. Powtarzającym się wówczas problemem zgłaszanym przez społeczeństwo była kwestia powiązań i zależności osobistych i zawodowych w instytucjach rządowych i administracji publicznej⁶². Z jednej strony wyczuwalne było napięcie związane z chęcią przedyskutowania tej kwestii, ale równocześnie istniała obawa, że konflikty, które mogą wyniknąć na tym tle w społeczeństwie islandzkim, byłyby zbyt silne, aby je rozwiązać. Bardziej zatem zamieciono sprawę pod dywan, niż zmierzono się z problemem. Ale wydaje się, że kwestia społecznych wątpliwości dotyczących korupcji nie rozlała się na inne przestrzenie niż wyżej wzmiankowane. Islandzkie sądownictwo od lat jest bowiem na wysokim poziomie i nigdy nie postawiono żadnych zarzutów korupcji w stosunku do sędziów.

Niejako w reakcji na doświadczenia z lat 2008–2012, kiedy Islandia mierzyła się z kryzysem i podejmowała działania mające na celu wyprowadzenie gospodarki na tzw. prostą, podjęto równocześnie kroki w celu poprawy przejrzystości w sądownictwie. Działania te polegały

⁶⁰ Zob. <https://www.transparency.org/en/cpi/2021> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Zasady pozycjonowania państw znajdują się na stronie: <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

⁶¹ W porównaniu z 2020 r. spadła o jedno oczko. Dane za 2021 r.: pierwsze miejsce zajmuje Dania – co oznacza, że ma najmniejszy wskaźnik korupcji, krajem z najwyższym wskaźnikiem korupcji jest Sudan Południowy, natomiast Polska jest na miejscu 42.

⁶² *Fourth Evaluation Round...*, s. 8–9.

m.in. na wydaniu w 2010 r. nowych szczegółowych zasad powoływania sędziów – dotychczas, ze względu na potencjalną ingerencję polityczną w ten proces, był on mocno krytykowany przez społeczeństwo. Analogiczne działania usprawniające i nadające większą przejrzystość w powoływaniu na stanowiska rozciągnęły się na prokuraturę⁶³.

Jak wspomniano w poprzednich częściach opracowania, sędziowie składają sprawozdania o dodatkowych czynnościach i nabytych udziałach w spółce lub przedsiębiorstwie. I prawo islandzkie w zasadzie w tym wąskim zakresie odnosi się do kwestii oświadczeń majątkowych sędziów. Warto zaznaczyć, że obowiązek ten nie obejmuje krewnych lub członków rodziny sędziego. Na sędziach spoczywa również odpowiedzialność za niezwłoczne zgłaszanie zmian lub korekt składanych oświadczeń (np. jeśli zwiększy się czas poświęcony na dodatkową działalność lub otrzymywane w związku z nią wynagrodzenie). Informacje o zajmowanych przez sędziów stanowiskach lub akcjach są przechowywane przez Radę Sądownictwa i pozostają poufne. Mimo to, według uznania Rady, strona postępowania sądowego ma prawo do informacji o dodatkowych funkcjach lub udziałach posiadanych przez sędziego orzekającego w jego sprawie. Jeżeli strona uzna, że może zachodzić w danej sprawie konflikt interesów uniemożliwiający sędziemu należyte wykonywanie obowiązków służbowych, ma prawo złożyć pisemną skargę do Rady. Rada regularnie otrzymuje od sędziów oświadczenia o dodatkowych funkcjach, w tym informacje o otrzymywanym wynagrodzeniu. Chociaż te same obowiązki dotyczą posiadania udziałów w spółkach i przedsiębiorstwach, ich raportowanie rzadko ma miejsce w praktyce. Obowiązuje zasada zaufania wobec sędziów, która zakłada wiarygodność informacji przekazanych przez sędziów i nie ma aktualnie mechanizmu ich weryfikacji, poza wysłaniem pisma do odpowiedniego sędziego z prośbą o dodatkowe wyjaśnienia lub dalsze informacje. Zakłada się, że brak uprawnień Rady do weryfikacji oświadczeń sędziów nie stanowi zagrożenia dla przestrzegania odpowiednich zasad dotyczących konfliktów interesów, gdyż powinny one być stosunkowo łatwe do wykrycia, zważywszy na wielkość kraju i łączną liczbę sędziów. Jeżeli okaże się, że sędzia celowo podał błędne dane lub nie dostarczył odpowiednich informacji, stosuje się środki egzekucyjne w postaci nagany lub zawieszenia⁶⁴.

⁶³ *Fourth Evaluation Round...*, s. 4.

⁶⁴ *Fourth Evaluation Round...*, s. 30–31.

4. Uwagi końcowe

Artykuł 70 konstytucji Republiki Islandii gwarantuje każdemu prawo do sądu. Zasadą jest jawność postępowania, którą sędzia może wyłączyć ze względu na moralność, porządek publiczny, bezpieczeństwo państwa lub interes stron⁶⁵.

Rozpatrując islandzkie sądownictwo, niezbędne jest zaakcentowanie orzeczenia ETPC z 12 marca 2019 r., dotyczącego skargi nr 26374/18, Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii, pozostającego w ścisłym związku z ww. regułami. We wzmiankowanej sprawie obywatel Islandii zaskarżył skazujący go wyrok Sądu Apelacyjnego, powołując się na nieprawidłowości w powołaniu składu orzekającego⁶⁶. Skarżący wskazywał, że minister sprawiedliwości zaproponował do składu sędziowskiego kandydatury sędziów, których Komisja Kwalifikacyjna oceniła gorzej od pozostałych, co należy interpretować jako podważenie przez ministra kandydatur przedstawionych przez Komisję i zastąpienie ich kandydatur sędziami wskazanymi przez ministerstwo. Ponadto, skarżący podniósł, że głosowanie nad kandydaturami miało charakter łączny, a powinno być spersonalizowane. Sprawę, wskutek skargi wniesionej przez dwóch niepowołanych sędziów, rozstrzygał Sąd Najwyższy, przyznając powodom rację w twierdzeniu, że zaskarżone powołanie sędziów nastąpiło z naruszeniem prawa. Mimo nieprawidłowości stwierdzonych orzeczeniem sądowym wadliwie powołani sędziowie uczestniczyli w sprawach, wskutek czego byli

⁶⁵ Artykuł 70 konstytucji jest wykładnią prawa do sądu, stanowiącego prawo człowieka należące do pierwszej generacji. Jest to prawo z kategorii tzw. praw podstawowych, obejmujące gwarancję skutecznego środka prawnego przed sądem, sprawiedliwe i jawne rozpatrzenie sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd, dostęp do porady prawnej i skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz domniemanie niewinności. Prawo to jest chronione/gwarantowane przez art. 47 i 48 Karty Praw Podstawowych (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE z 2016 r. C 202, s. 389). Za: M. Babula, *Konstytucja...*, s. 123–125.

⁶⁶ Sędziowie na Islandii powoływani są przez ministra sprawiedliwości, ale ten związany jest w powyższym zakresie rekomendacjami Komisji Kwalifikacyjnej, która bada wnioski pod kątem merytorycznym oraz strzeże niezależności i apolityczności sędziów. Zob. K. Sobczak, *Strasburg: Wyrok w sprawie islandzkich sędziów może mieć znaczenie dla Polski*; <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/spor-o-procedure-powolywania-sedziow-w-islandii-rpo-przylacza,496388.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.); *Wadliwe powołanie sędziów zagraża praworządności. HFPC składa amicus curiae w sprawie Ástráðsson przeciwko Islandii*, <http://www.hfhr.pl/wadliwe-powolanie-sedziow-zagraza-praworzadnosci-hfpc-sklada-amicus-curiae-w-sprawie-astradsson-przeciwko-islandii/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.) oraz: *RPO przystępuje do islandzkiej sprawy przed ETPCz ws. prawa do sądu*, <https://www.rp.pl/Sedziowie-i-sady/301139953-RPO-przystepuje-do-islandzkiej-sprawy-przed-ETPCz-ws-prawa-do-sadu.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Zob. także: M. Gorazdowski, *Strasburg, Francja: wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 12 marca 2019 r. w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii dotyczący wpływu naruszeń procedury powoływania sędziów na prawo do sądu ustanowionego ustawą (art. 6 EKPC), skarga nr 26374/18, „Przegląd Konstytucyjny” 4/2019, nr 4, s. 76 i n.*

członkami składu orzekającego, który skazał skarżącego na karę pozbawienia wolności. Skarga kasacyjna, którą złożył skarżący, została odrzucona przez Sąd Najwyższy, argumentujący swoją decyzję tym, że wady prawne na etapie orzekania o winie skarżącego nie skutkowały nieważnością powołania sędziów⁶⁷. Ostateczne orzeczenie ETPC zapadło 1 grudnia 2020 r.

Badając sprawę, Trybunał ustalał, czy występujące nieprawidłowości w procedurze powołania sędziego były na tyle poważne, że mogły pociągnąć za sobą naruszenie prawa do sądu. Trybunał podkreślił, że w „ciągu ostatnich dziesięcioleci w Islandii pojawiły się regulacje prawne dotyczące sposobu powoływania sędziów mające na celu ograniczenie swobody ministra w tym procesie i tym samym wzmacniające niezawisłość sędziowską. Jednocześnie w celu wzmocnienia legitymacji nowo utworzonego sądu, Parlament uzyskał uprawnienie do zatwierdzania każdego kandydata na sędziego zgłoszonego przez Ministra Sprawiedliwości. [...] Sąd Najwyższy stwierdził, że te nowe uregulowania zostały naruszone przez Ministra Sprawiedliwości, w odniesieniu do powołania czterech nowych sędziów sądu apelacyjnego. Minister Sprawiedliwości [...] zignorowała zasady, zgodnie z którymi mogła nie zaaprobować kandydata na sędziego wskazanego przez Komisję Kwalifikacyjną w ten sposób, że swą decyzję w tym przedmiocie podjęła bez należytego zbadania i oceny sprawy. Zasada ta jest na tyle istotnym zabezpieczeniem uniemożliwiającym ministrowi powoływanie sędziów w oparciu o polityczne lub inne nieuzasadnione motywy, że jej naruszenie z jednej strony podważa legitymację i niezależność nowopowstałego sądu apelacyjnego, z drugiej zaś stanowi przywrócenie poprzednich dyskrecyjnych uprawnień Ministra Sprawiedliwości w zakresie powoływania sędziów i tym samym neutralizuje korzyści i gwarancje płynące z reformy sądownictwa islandzkiego. Procedura parlamentarna oraz kontrola ze strony sądów krajowych okazały się nieskuteczne i dyskrecyjna decyzja Ministra Sprawiedliwości o niezaaprobowaniu kandydatów na sędziów wskazanych przez Komisję Kwalifikacyjną pozostała niewzruszona. [...] Trybunał, stosując [...] test trójstopniowy [test równowagi lub test ciężaru gatunkowego; zob. § 243 i n. wyroku – dop. aut.], orzekł, że skarżącemu odmówiono prawa do «sądu ustanowionego ustawą», ze względu na udział w jego procesie sędziego, którego powołano w procedurze obciążonej wadliwościami w takim stopniu, że została naruszona istota prawa skarżącego do sądu [...]”⁶⁸.

⁶⁷ K. Sobczak, *Strasburg...*

⁶⁸ Za: <https://www.iustitia.pl/nowa-krs-nowy-sn/4057-skrot-wyroku-etpcz-w-sprawie-skutkow-nieprawidlowosci-w-procesie-nominacji-sedziow-sprawa-gudmundur-andri-astradhsson-przeciwko-islandii> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Zob.: M. Wrzołek-Romańczuk, *Glosa do wyroku z 1.12.2020 r. wydanego przez Wielką Izbę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii (skarga nr 26374/18)*, <https://www.kwartalnikiustitia.pl/glosa-do-wyroku-z-1-12-2020-r-wydanego-przez-wielka-izbe-europejskiego-trybunalu-praw-czlowieka-w-sprawie-gudmundur-andri-astradsson-przeciwko-islandii-skar-ga-nr-2637418,11363/3> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Podkreślić należy, że pomimo tego, iż wyrok ETPC wskazuje na nieprawidłowości proceduralne, to przy równoczesnej obiektywnej analizie trzeba wskazać na dwie kwestie. Po pierwsze, jest to sytuacja o charakterze jednostkowym, wobec czego nie kładzie się ona cieniem na islandzkie sądownictwo. A po drugie, jeszcze w 2019 r. – zatem przed sfinalizowaniem się sprawy w Strasburgu – ówczesna islandzka minister sprawiedliwości (Sigríður Andersen) podała się do dymisji⁶⁹. Wysoka praworządność właściwa Islandii, nawet jeżeli napotyka na potknięcia, nadal jest na poziomie, który pozwala uznać ją za wzorcową.

⁶⁹ Za: M. Babuła, *Konstytucja...*, s. 29.

Akty prawne

Konstytucja Republiki Islandii; tłum. J. Osiński, Warszawa 2009; <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/islandia.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa o zmianie ustawy o sądach, ustawy o postępowaniu cywilnym oraz ustawy o postępowaniu karnym (wznowienie wyroku); nr 47/2020; <https://www.althingi.is/altext/stjt/2020.047.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa – Prawo o sądach; nr 50/2016; <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2016050.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa o równym statusie oraz równych prawach kobiet i mężczyzn; nr 96/2000 ze zm.; <https://www.althingi.is/lagas/135a/2000096.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa – Prawo o sądach; nr 15/1998 ze zm.; <https://www.althingi.is/lagas/147/1998015.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa o prawach i obowiązkach pracowników administracji publicznej; nr 70/1996 ze zm.; <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1996070.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa o odpowiedzialności ministerialnej; nr 4/1963 ze zm.; <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1963004.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa o Sądzie Stanu; nr 3/1963 ze zm.; <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1963003.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Ustawa o związkach zawodowych i sporach pracowniczych; nr 80/1938 ze zm.; <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1938080.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Bibliografia

- Babula M., Konstytucja Republiki Islandii. Komentarz. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands. Athugasemd, Rzeszów 2020.
- Friedman D., The Machinery of Freedom – Guide to a radical capitalism, 1973; http://web.archive.org/web/20141126175628/http://www.daviddfriedman.com/The_Machinery_of_Freedom_.pdf (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- Fourth Evaluation Round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report, Iceland 2013; <https://rm.coe.int/16806c67c5> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- Gorazdowski M., Strasburg, Francja: wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 12 marca 2019 r. w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii dotyczący wpływu naruszeń procedury powoływania sędziów na prawo do sądu ustanowionego ustawą (art. 6 EKPC), skarga nr 26374/18, „Przegląd Konstytucyjny” 2019, nr 4; <http://www.przegląd.konstytucyjny.law.uj.edu.pl/article/view/348/171> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- Grzybowski M., Islandia. Zarys systemu ustrojowego, Białystok 2020.
- Kłos J. (przekł. i oprac.), Genialne islandzkie prawo 1000 lat temu, <http://www.iceland.pl/artyk/040227artyk1.html#przyp2> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- Landemore H., Inclusive Constitution Making and Religious Rights: Lessons from the Icelandic Experiment; https://www.researchgate.net/publication/316653904_Inclusive_Constitution_Making_and_Religious_Rights_Lessons_from_the_Icelandic_Experiment (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- RPO przystępuje do islandzkiej sprawy przed ETPCz ws. prawa do sądu, <https://www.rp.pl/Sedziowie-i-sady/301139953-RPO-przystepuje-do-islandzkiej-sprawy-przed-ETPCz-ws-prawa-do-sadu.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.). Sagan S., Ustrój polityczny Republiki Islandii, Rzeszów 2005.
- Sagan S., Serzhanova V., Akty ustrojowe i konstytucje Islandii, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2014, t. 31; https://prawo.ug.edu.pl/sites/default/files/_nodes/strona-pia/33461/files/29_akty_ustrojowe_i_konstytucje_islandii.pdf (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

- Sobczak K., Strasburg: Wyrok w sprawie islandzkich sędziów może mieć znaczenie dla Polski, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/spor-o-procedure-powolywania-sedziow-w-islandii-rpo-przylacza,496388.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- Szelągowska G., *Od kolonii do państwa niepodległego. Islandia od XIII do XX wieku* [w:] R. Chymkowski, W.K. Pessel, *Islandia. Wprowadzenie do wiedzy o społeczeństwie i kulturze*, Warszawa 2008.
- Thorsteinsdóttir S.H. (red.): *Althingi. Althingi and Democracy. History of Althingi. The Role of Althingi. Althingi Administration. Parliament House. Institutions of Althingi*, tłum. na angielski: A. Yates, Reykjavik 2018; https://www.althingi.is/pdf/Althingi2018_enska.pdf (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- Wadliwe powołanie sędziów zagraża praworządności. HFPC składa amicus curiae w sprawie Ástráðsson przeciwko Islandii, <http://www.hfhr.pl/wadliwe-powolanie-sedziow-zagraza-praworzadnosci-hfpc-sklada-amicus-curiae-w-sprawie-astradsson-przeciwko-islandii/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).
- Wapińska D., *Ewolucja konstytucji nordyckich*, Rzeszów 2018.
- Wrzolek-Romańczuk M., *Glosa do wyroku z 1.12.2020r. wydanego przez Wielką Izbę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii (skarga nr 26374/18)*, <https://www.kwartalnikiustitia.pl/glosa-do-wyroku-z-1-12-2020-r-wydanego-przez-wielka-izbe-europejskiego-trybunalu-praw-czlowieka-w-sprawie-gudmundur-andri-astradsson-przeciwko-islandii-skarga-nr-2637418,11363/3> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).

Netografia

<https://www.althingi.is/lagasafn/kaflar/nuna/05.html> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.domstolar.is/domstolasyslan/reglur/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.domstolar.is/domstolasyslan/handbok-domstolanna/meddomsmenn/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.haestirettur.is/upplýsingar/log-og-reglur/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.haestirettur.is/en/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://icelandnews.is/islandia/ciekawostki-islandia/nowe-swiatlo-na-historie-osadnictwa-w-islandii> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.iustitia.pl/nowa-krs-nowy-sn/4057-skrot-wyroku-etpcz-w-sprawie-skutkow-nieprawidlowosci-w-procesie-nominacji-sedziow-sprawa-gudmundur-andri-astradhs-son-przeciwko-islandii> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.landsrettur.is/um-landsrett/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.landsrettur.is/reglur-og-leidbeiningar/log-og-reglugerdir/?> (dostęp: 18.08.2022.

<http://monitorkonstytucyjny.eu/archiwa/8302> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://tlumaczenia-prawnicze.eu/sprawa-gudmundur-andri-astradsson-przeciwko-islandii-tlumaczenie-wyroku-etpcz/> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.transparency.org/en/cpi/2021> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.)

<https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated> (dostęp: 18 sierpnia 2022 r.).